

Кульбіда С.В. Перші заходи з навчання і виховання нечуючих у період зародження української державності / С.В. Кульбіда // Розвиток освіти в добу Української революції (1917–1921) : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 17 травня 2017 р. [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Зозуля С. М., Страйгородська Л. І. ; літ. ред. Мося І. А.]. – Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2017. – С. 53-55. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/707434/1/Development_of_education_thesis_2017.pdf

Кульбіда С.В.

гол. наук. співробітник Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

ПЕРШІ ЗАХОДИ З НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ НЕЧУЮЧИХ У ПЕРІОД ЗАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Період 1917 — 1920 років в Українській державі був важливим етапом і для розуміння, становлення і розвитку спеціальних шкіл для осіб, які мали сенсорні порушення, в тому числі і нечуючих.

З січня 1919 року навчання і виховання осіб з вадами слуху стало державною справою [1,8,9]. Урядом України було видано декрет "Про передачу всіх шкільних закладів у відання освіти", на основі якого всі спеціальні школи для глухих перетворилися на спеціальні заклади. Такий документ, безперечно, сприяв зміцненню матеріальної бази тих поодиноких закладів для глухонімих, що відновлювали в цей час свою роботу [6,7. с. 28].

У 1920 році відбувся I з'їзд з питань дитячої безпритульності та дефективності. Тут розгорнула свою роботу і секція навчання і виховання глухонімих. На засіданні секції відомий вчений-сурдопедагог Микола Лаговський запропонував нову систему організації навчально-виховного процесу зазначеної категорії осіб, яка складалася з трьох основних ланок за ознаками віку. Перша ланка — дитячий садок, де дитина має отримати загальний розвиток та мовленнєву підготовку для вступу до школи. Друга ланка — школа двох типів. I тип — школа для дітей з повноцінним інтелектом. II тип — допоміжна школа для розумово відсталих глухонімих дітей з підготовкою до ручної праці. Третя ланка — професійна школа, в яку мають змогу вступати ті особи з вадами слуху, що не мають освіти, але здібні до праці. Для здібних і бажаючих навчатися передбачалося організувати школу II ступеня, а туговухих та пізнооглухлих виділяти та організовувати їх навчання в окремих самостійних школах.

Кульбіда С.В. Перші заходи з навчання і виховання нечуючих у період зародження української державності / С.В. Кульбіда // Розвиток освіти в добу Української революції (1917–1921) : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 17 травня 2017 р. [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Зозуля С. М., Страйгородська Л. І. ; літ. ред. Мося І. А.]. – Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2017. – С. 53-55. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/707434/1/Development_of_education_thesis_2017.pdf

Таким чином, сурдопедагог Микола Лаговський у своєму проекті системи навчання і виховання глухонімих домігся, щоб школи для нечуючих, перш за все, мали загальноосвітній характер [5, с. 82]. Професійну ланку він розглядав як самостійну ланку у навчанні і виносив її за межі початкової, звертаючи увагу на те, що професійна підготовка потребує розробки своєї системи навчання стосовно професії дорослих нечуючих. Варто звернути увагу і на те, що ще в 1910 році (у доповіді на обласній сільськогосподарській виставці в м. Єкатеринослав) сурдопедагог вказував на те, що “в наявності професійної підготовки полягає суттєва відмінність наших шкіл глухонімих від шкіл іноземних, де цій справі, за винятковими випадками, відводиться дуже скромне місце, а найчастіше — ніякого місця не відводиться” [5, с. 83].

У своїй доповіді на з'їзді М. Лаговський одним з перших вів мову про державну школу для глухонімих, наголошував на можливості плідної діяльності сурдопедагога в боротьбі з глухотою та німотою засобами навчання і виховання.

Серед низки обговорених завдань щодо стану навчання і виховання осіб, були й ті, які безпосередньо стосувалися дорослих осіб з вадами слуху. Йшлося про те, що для глухонімих, котрі закінчили школи, і для дорослих з вадами слуху необхідно організувати додаткові спеціальні курси. Але, на жаль, ці питання піднімалися лише теоретично [1,2,5].

Необхідність розбудови системи освіти та виховання нечуючих підтверджувалася створенням окремих секцій дефективного дитинства у 1920 році при Київському, Харківському, Катеринославському, Одеському відділах освіти. Діяльність секцій спрямовувалася на посилення уваги до виховання та навчальної діяльності дефективних осіб в закладах і тих округах, де таких закладів не існувало, поліпшити матеріальне становище закладів, забезпечити належним устаткуванням та інструкторським персоналом навчальні майстерні закладів, знаходити кошти на працевлаштування сиріт і найбідніших підлітків після виходу їх із закладів соціального та дефективних, дбати про їхнє влаштування на роботу на підприємствах та окремих кустарів [1,4,6,10].

Таким чином, перші спроби налагодження системи виховання і навчання нечуючих мали більшою мірою теоретичний характер, оскільки поодинокі заклади для нечуючих по всій території України ледь виживали матеріально і проводили свою діяльність за старими канонами надання знань, умінь і навичок [2,3,7,9,11]. З іншого боку, проаналізовані джерела дозволяють стверджувати про перші кроки доби 17 — 21 років ХХ століття,

Кульбіда С.В. Перші заходи з навчання і виховання нечуючих у період зародження української державності / С.В. Кульбіда // Розвиток освіти в добу Української революції (1917–1921) : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 17 травня 2017 р. [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Зозуля С. М., Страйгородська Л. І. ; літ. ред. Мося І. А.]. – Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2017. – С. 53-55. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/707434/1/Development_of_education_thesis_2017.pdf

що є певним внеском в розвиток вітчизняної сурдопедагогіки, який закладав підвалини для майбутнього освітнього розвитку нечуючих.

Список використаних джерел:

1. Вечірня спеціальна середня школа України для осіб з вадами слуху / становлення та розвиток / : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / С. В. Кульбіда; Ін-т дефектології АПН України. - К., 1999. - 22 с. 2. Кульбіда С.В. Вечірня школа : вчора і сьогодні. - С. Кульбіда. - Зб. матеріалів I Всеукр. конференції з історії навчання глухих в Україні. – К.: УТОГ, 2001. - С. 128 – 132. 3. Кульбіда С.В. До питання про білінгвальне навчання нечуючих: теорія і практика. Жестова мова й сучасність: Зб. наук. праць. – Вип. 1.- Київ: Наук. думка, 2006.- С.16 – 22. 4. Кульбіда С.В. До питання про стан використання і вивчення жестової мови в Україні (іст. аспект). Наук. часопис НПУ ім. М.П.Драг. Серія 19. Кор. пед. та психологія: Зб. наук. праць. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007.- № 8.- С.14 – 18. <http://irbis.npu.edu.ua> 5. Кульбіда С.В. Зародження жестової мови в освітніх осередках для глухих (поч. XIX ст. - поч. XX ст.) С. Кульбіда.- Зб. центру наук. публікацій “Велес” за мат. н.-практ. конф. 2 ч. : “Акт. проблеми розвитку світової науки”, м. Київ : зб. ст. (рівень стандарту, акад. рівень). - К.: ЦНП, 2017. - С. 56 — 62. 6. Кульбіда С.В. Науково-методичні засади впровадження української жестової мови у навчальний процес нечуючих. С. Кульбіда.- Жестова мова й сучасність : зб. наук.праць. – Вип. 5.- К.: Центродрук, 2009.- С. 45 – 53. 7. Кульбіда С.В. Стан використання і вивчення жестової мови. Історія досліджень. Світлана Кульбіда / Суч. системи розвитку спец. освіти (укр.-кан. досвід. Мат. Міжнар. Конф.)- Київ-Едмонтон: Наук. світ, 2005. – С. 75 – 83. 8. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с. - укр. 9. Кульбіда С.В. Українська дактилологія : наук.-мет. посібник. -К.: Пед. думка, 2007. - 328 с. 10. Проект концепції жестової мови в Україні. С. Кульбіда, Ір. Чепчина.-Дефектологія. - № 3. – 2009. – С. 3 – 7. 11. Polipshennia yakosti navchannia hlukhykh ditei shliakhom vykorystannia zhestovoi movy : Dydaktychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty korektsiinoi roboty u spetsialnii shkoli. – Naukovo-metodychni zbirnyk. – Kyiv, 2005. – S.333 – 337.